

Pascal Langenbach, Der Anhörungseffekt. Verfahrensfairness und Rechtsbefolgung im allgemeinen Verwaltungsverfahren, Tübingen 2017, Mohr Siebeck, σελίδες 268.

Ο συγγραφέας, με το παρουσιαζόμενο έργο, το οποίο βασίζεται στη διδακτορική διατριβή που αυτός εκπόνησε στο πανεπιστήμιο της Βόννης, αξιοποιεί διαπιστώσεις των εμπειρικών κοινωνικών επιστημών για την ανάλυση του δικαίου της διοικητικής διαδικασίας. Μέσα από την εν λόγω, διεπιστημονική προσέγγιση, επιδιώκεται η συγκεκριμένη ανάλυση να κεντρίσει το διάλογο, εντός της διοικητικής επιστήμης, τόσο στο επίπεδο της δογματικής, όσο και σε εκείνο της δικαιοκτικής πολιτικής, με την πεποίθηση ότι η αξιόπιστη γνώση των κοινωνικών επενεργειών του δικαίου της διοικητικής διαδικασίας είναι αδιαμφισβήτητα επιθυμητή.

Ο συγγραφέας εκκινεί από την παραδοχή ότι η προηγούμενη ακρόαση, βάσει της νομοθετικής διάταξης του άρθρου 28 του Γερμανικού Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας¹ (εφεξής: Γ.Κ.Δ.Δ.), ως τύπος συμμετοχικού δικαιώματος στο πλαίσιο του διοικητικού δικαίου, αποτελεί τον πυρήνα της διοικητικής διαδικασίας. Από τις δε λειτουργίες της διοικητικής διαδικασίας, επιλέγει να εστιάσει, στο πλαίσιο της καθημερινότητας, στη συμβολή της διοικητικής διαδικασίας στη συμμόρφωση των πολιτών, και συνακόλουθα στην αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα της κρατικής διοίκησης. Κατατάσσοντας τις λειτουργίες της διοικητικής διαδικασίας σε εργαλειακές και μη (ανάλογα με το αν αξιώνουν επίδραση στο περιεχόμενο της διοικητικής πράξης που θα εκδοθεί), επισημαίνει ότι η αποτελεσματικότητα, η αποδοτικότητα και η αποδοχή έχουν και τα δύο ως άνω χαρακτηριστικά. Σχετικώς, στην προηγούμενη ακρόαση κατ' άρθρο 28 του Γ.Κ.Δ.Δ. αποδίδονται οι λειτουργίες της διαμόρφωσης της ορθής διοικητικής πράξης δια της αποσαφήνισης του πραγματικού, της επιρροής του συμμετέχοντος στη διαδικασία διαμόρφωσης της ως άνω πράξης, και της ενίσχυσης της αποδοχής της διοικητικής δράσης και της εμπιστοσύνης στη διοίκηση.

Ακολούθως, διαπιστώσεις της ποσοτικής κοινωνικής ψυχολογίας τυγχάνουν επεξεργασίας μέσα από το πρίσμα των πειραματικών οικονομικών. Στο πεδίο των κοινωνικών επιστημών, η έρευνα της αντίληψης και της συμπεριφοράς των πολιτών σε σχέση με το προαναφερθέν δικαίωμα ακρόασης λαμβάνει χώρα επί τη βάση συγκεκριμένου μοντέλου, που συνδέει την κοινωνική ψυχολογία και το δίκαιο, ακολουθεί δε η αξιοποίηση των πειραματικών οικονομικών, με αφετηρία το παίγνιο του διαπραγματευτικού τελεσιγράφου. Τελικώς, η εμπειρικός τεκμηριωμένη επίδραση της ακρόασης συνίσταται, μεταξύ άλλων, στο ότι ο ενδιαφερόμενος αντιδρά (σε επίπεδο συμπεριφοράς) με θετικό τρόπο, και μάλιστα ανεξάρτητα από την έκβαση της διαδικασίας σε επίπεδο ουσιαστικού δικαίου, δηλαδή, όχι μόνο στην περίπτωση που η ακρόαση επέδρασε πράγματι στο περιεχόμενο της διοικητικής πράξης. Έτσι, σε μη – εργαλειακό επίπεδο, η ακρόαση «αλλάζει» τη διοικητική διαδικασία, αναδεικνύοντάς την ως ουδέτερη και αντικειμενική, και αναβαθμίζοντας την αξιολόγηση της δικαιοκτικής αυτής, αφού οι ενδιαφερόμενοι διακρίνουν ότι η απόφαση εκδόθηκε κατόπιν λήψης υπόψη όλων των κρίσιμων πληροφοριών. Ταυτόχρονα, με τη διεξαγωγή της ακρόασης μεταβάλλεται και η νοοτροπία των πολιτών απέναντι στη διοίκηση, καθώς η δυνατότητα να εκθέσουν τη δική τους γνώμη γεννά σεβασμό και το

¹ Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG), νόμος της 25^{ης} Μαΐου 1976, Εφημερίδα Ομοσπονδιακής Νομοθεσίας I σελ. 1253, θέση σε ισχύ την 1^η.1.1977, με τις μετέπειτα τροποποιήσεις του.

συναίσθημα μιας θετικής προσωπικής μεταχείρισης, τονώνοντας, με τον τρόπο αυτό, την εμπιστοσύνη (των πολιτών) στη διοικητική αρχή.

Σε συνέχεια των ανωτέρω, ο συγγραφέας συνάγει ότι, με σκοπό μια πιο αποτελεσματική και αποδοτική διοικητική δράση, θα πρέπει να τυγχάνουν ιδιαίτερης προσοχής η διαδικαστική δικαιοσύνη και η επίδραση της ακρόασης επί του δικαίου της διοικητικής διαδικασίας. Βάσει της εξέτασης του γράμματος του άρθρου 28 (παρ. 1) του Γ.Κ.Δ.Δ. εξάγεται το συμπέρασμα ότι η συγκεκριμένη διάταξη και η εφαρμογή της χρήζουν διεύρυνσης. Τούτο δε με την επισήμανση ότι η (οφειλόμενη στη διεξαγωγή ακρόασης) άνοδος του κόστους της διοικητικής διαδικασίας θα πρέπει να συμψηφισθεί με το κέρδος της – επιτυγχανόμενης ακριβώς δια της συμμετοχής των πολιτών στη διαδικασία - μεγαλύτερης αποδοτικότητας της διοικητικής δράσης. Στο ίδιο μήκος κύματος, διαπιστώνεται ότι η κυρωτική διάθεση στην αντιμετώπιση των ελαττωμάτων της διοικητικής διαδικασίας πρέπει να ενισχυθεί, αντιθέτως δε ότι η εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 45 και 46 του Γ.Κ.Δ.Δ. (που αφορούν στη θεραπεία και στις συνέπειες των διαδικαστικών και τυπικών ελαττωμάτων, αντιστοίχως), χρήζει περιορισμού, κατά τρόπον ώστε να μην αγνοείται η λειτουργία της ακρόασης στο επίπεδο της αποδοχής (της διοικητικής δράσης) και η επίδραση της ακρόασης ανεξαρτήτως του αποτελέσματος (δηλ. του περιεχομένου της διοικητικής πράξης που θα προκύψει κατόπιν της ακρόασης).

Μέσα από το πόνημα του Pascal Langenbach αναδεικνύεται, με την πρωτοτυπία της διεπιστημονικής μεθόδου, η σημασία της προηγούμενης ακρόασης για την καλλιέργεια της εμπιστοσύνης του πολίτη στη διοικητική δράση. Ταυτόχρονα, το έργο αυτό αποτελεί πρόκληση για το νομοθέτη, καθώς, μέσα από τη σύνθεση συγκεκριμένων πορισμάτων των κοινωνικών και των οικονομικών επιστημών, αυτός καλείται να διαμορφώσει τη διοικητική διαδικασία κατά τρόπον ώστε να μην παραλείπεται, αδικαιολόγητα, και δη χωρίς επιπτώσεις, η προηγούμενη ακρόαση των διοικουμένων.

Νίκος Πενίδης, Δ.Ν., Πρωτοδίκης Δ.Δ., Μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του Επιστημονικού Περιοδικού ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΚΑΙΟ